

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

J. Kranenburg - Kampen

In de gemeente gedijt de lof

(Bij Psalm 35:18: Dan zal ik U loven in een grote gemeente)

De lof des Heren

Daar moet het met ons, mensen, naar toe: dat wij de Here loven. Daar moet het met ons naar toe en daar moet het met alle dingen naar toe. Daar moeten hemel en aarde naar toe. Daartoe heeft God alles gemaakt: tot Zijn lof. In Israël leefde het besef daarvan, dat is te merken in de psalmen vooral. In Psalm 6 is een doodzieke man aan het woord die God bijna chanteert met Zijn eis om Hem te loven: „Wie zal U loven in het dodenrijk?” Daarmee zegt hij eigenlijk: U kunt mij wel laten sterven, maar dan is er wel een Godlover minder. Mensen moeten de Here loven, maar de dingen moeten dat ook. De mensen zijn natuurlijk meer dan de dingen. Het is de bedoeling dat wij mensen de dingen de baas zijn. Maar wanneer het om de lof van God gaat staan de dingen niet zo erg ver beneden ons: De hemelen vertellen Gods eer en het uitspansel verkondigt het werk van Zijn handen. Toch is het feit dat de dingen de Here loven niet zo verbazingwekkend. Ze loven Hem gewoon door hun bestaan, zoals een brug in het landschap kan liggen en zijn ontwerper loven door zijn schoonheid. En van die kant bezien staat de mens weer ver boven de dingen: de mens heeft een mond en een hart en het gaat er om dat hij gewillig met hart en ziel wilens en wetens de Here looft.

Je moet maar kunnen!

Wij weten dat in de psalmen heel wat mensen voorkomen die de lof van de Here in de keel blijft steken. Het is nogal rumoerig in de psalmen: protesten, verwijten, gebalde vuisten naar de hemel, vragen aan God, op het brutale af. Of God soms slaapt? vraagt een dichter. Toch krijgt wie niet aan de lof toe is niet meteen een verwijt te horen. Dat valt op. Hoe vaak de mens in de psalmen niet wordt opgewekt om God te loven! Halleluja! Het komt 22 keer in de psalmen voor. Maar wie er niet aan toe is wordt niet meteen onder druk gezet. Je moet het kunnen. Je moet er aan toe zijn. Daarom schreef ik in het begin van dit stukje dat het daar met ons mensen naar toe moet. We moeten bij de lof van de Here uitkomen en we krijgen ook gelegenheid om er

naar toe te groeien. Je mag er eerst over nadenken. Dat maakt nu juist dat de lof van God zo iets verbazingwekkends is.

Loven is verbazingwekkend

Ik moet duidelijk maken wat aan het loven van de Here zo verbazingwekkend is. Dat dringt het best tot ons door als we bedenken dat de lof van de Here onze bestemming is en niet de berusting. Als dat zo was, als berusting ons einddoel was zou ik mij niet zo verbazen. Door de gedachte dat berusting onze bestemming is wordt ons geloof telkens weer beschadigd. Dat is waarschijnlijk onze germaanse afkomst, zei iemand, want berusting is heidens. De heiden kent geen andere omgang met zijn goden dan de berusting. Berusting bij voorbaat. Want tegen de goden kun je toch niet op.

Loven is meer dan berusting

Maar loven gaat een steek dieper. Als de Here God in ons leven komt laat Hij alle knoppen van ons mens-zijn op 'aan' staan. Ook de knop van ons denken wordt niet op nul gezet. Ook niet als Hij van ons vraagt dat wij Hem loven. En daar ligt nu dat verbazingwekkende. Lofprijzen heeft een heleboel kanten, maar ook deze zijde dat wij de Here nadenkend, weloverwogen loven. Dat wij het met God eens zijn en dat dan ook zeggen, lovend zeggen. En het verbazingwekkende is dat de Here God dan niet in de lach schiet als wij Hem prijzen en ons dan in zekere zin een oordeel aanmatigen over Zijn doen. God zegt zelfs dat Hij ons daarvoor het leven gaf en dat het onze bestemming is om Godlovers te zijn. Ook het gebed is niet onze eindbestemming. Ook biddend zijn we op weg naar de lof van de Here. De lof ligt zelfs voorbij de aanbidding. Want ook de aanbidding heeft iets onmondigs, iets berustends. De lof gaat dieper.

In de grote gemeente

Maar een mens is aan de lof van God vaak niet toe. Er zijn zondagochtenden geweest - en welke kollega kent die ervaring niet? - dat er een loflied in de liturgie stond en dat ik vlak voor de dienst bedacht: dat kan eigenlijk hele-

maal niet. Ik kan er zo een paar opnoemen die daar niet aan toe zijn. Hun harten zijn nog vol van weerwoorden tegen God en als de Here zijn kinderen nu zelf de tijd geeft moet ik dat toch ook doen? Later heb ik geleerd dat je de lofzang niet te snel moet schrappen en eigenlijk maar nooit moet schrappen. Want loven dat doe je het best met elkaar. Ik denk dat de dichter van deze psalm dat ook heeft ondervonden en dat hij daarom zei: Ik zal U loven in de grote gemeente. Wat je thuis nog in de keel blijft steken dat kun je samen met de anderen vaak wel zingen. Zingend tillen we elkaar op. In de oude berijming hadden we de mooie regel: „ik zal mijn stem met aller lofzang paren”. Daarom schreef

37e jaargang - nr. 15
16 juli 1993

In dit nummer

- 267 A. v. d. Dussen
Gereformeerd en
evangelisch (1)
- 269 H. Algra
Thuis mocht alles
- 270 B. Wielenga
Zending: Joodse zending in
de diaspora? (4)

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
Ds. K. Muller
M.J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476
Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Bronsmos 7
2914 AC Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 01803-20205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 52,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 60 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 17,5% BTW). Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

ik boven dit stukje: In de gemeente gedijt de lofzang. Daar is de lof op zijn plaats. Dat komt natuurlijk ook omdat we hoe dan ook Hem loven om Zijn grote daden en het allermeeft om wat Hij triumerend deed in onze Here, Gods Zoon.

Het loflied 'nochtans'

En als Gods daden zo verborgen zijn dat we er werkelijk niet toe kunnen komen Hem nadenkend, weloverwogen te prijzen? Dat kan. De psalmen kennen ook het loflied dat met 'nochtans' begint. Maar ook het woordje 'nochtans' bevestigt dat loven een weloverwogen loven is, want met nochtans begin je niet, maar je neemt er je toevlucht toe als je uitgedacht bent.

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van meer dan plaatselijk belang.
Opgave: tel. 05130-20476.

8-10 okt.	N.G.J. Bijbelstudieweekend
6 nov.	Landelijke ouderlingenkonferentie
19-21 nov.	N.G.J. Bijbelstudieweekend

1994

12 mrt.	Landelijke Vergadering Apeldoorn
16 april	Landelijke Ontmoetingsdag Barneveld

A. v.d. Dussen, Eindhoven

Gereformeerd en evangelisch: kiezen of delen?¹ (1)

I Plaatsbepaling

Inleiding

Het is niet zo gemakkelijk om een preciese omschrijving te geven van het type christenen dat tot de 'evangelischen' gerekend wordt. Ze verschillen onderling namelijk sterk. Zo staan mensen van de Pinksterbeweging als 'evangelisch' bekend, maar ook leden van een Nederlands Gereformeerde kerk die graag opwekkingsliederen zingen. Veel evangelischen zijn sterk gekant tegen de doop van zuigelingen, maar lang niet allemaal. Je hebt evangelische christenen die warm lopen voor 'Christenen voor Israël', maar er zijn er ook die gruwen van het fundamentalistisch bijbelgebruik in die kring. Kortom: DE evangelischen bestaan niet. Toch suggereert de term 'evangelisch' een bepaalde inslag, een stijl van geloven, waaraan al die verschillende christenen herkenbaar zijn. Die inslag heeft allereerst te maken met de *geloofsbeleving*. Nog even afgezien van de *inhoud* van wat ze geloven – ze vallen vooral op door de manier waarop ze het geloof *belev*en en tot uitdrukking brengen. Zo zijn er christenen die zich, inhoudelijk gesproken, goed thuis voelen bij de Reformatie, maar die zich als 'evangelisch' profileren door hun praktische vroomheid. Daarmee is het beeld echter niet compleet. Voor een deel van de evangelischen is toch ook de *inhoud* van wat ze geloven karakteristiek. Zo wordt de evangelische inslag van allerlei vrije groepen niet alleen bepaald door hun geloofsbeleving, maar ook door hun specifieke *theologische opvattingen*. Om tot een zorgvuldige plaatsbepaling en waardering van de evangelischen te komen, moet dus op die twee 'lagen' gelet worden: (A) de laag van de geloofsbeleving, en (B) de – daaronder liggende – laag van de theologische opvattingen.

(A) Geloofsbeleving

Wat is nu zo al karakteristiek voor de 'evangelische' geloofsbeleving? Wie rustig de wijze van optreden van evangelische christenen op zich laat inwerken, komt direct al een aantal kenmerkende dingen op het spoor. Het volgende tafereel bijvoorbeeld is heel illustratief.

Een oudere dame kreeg, ter gelegenheid van haar verjaardag, bezoek van haar dochter. Met een hartelijke omhelzing feliciteerde deze haar moeder, midden in de kring van visite. Aan haar gelukwens verbond zij met enkele welgekozen bewoordingen ook een zegenwens. Vrijmoedig – ieder-

een kon het horen – en toch heel gewoon – de zegenwens sloot volkomen harmonisch aan bij de felicitatie – bracht zij zo haar christen-zijn tot uitdrukking. Vervolgens nam de visite de draad van het gesprek weer op, waarbij de dochter van de jarige zich als vanzelf aansloot. Later bleek dat ze lid was van een evangelische gemeente.

(1) Ongeremde expressie

Het eerste wat in het optreden van deze evangelische christin in het oog springt, is haar *ongeremde expressie*. Naar het schijnt hoeft zij geen weerstanden te overwinnen om voor de dag te komen met haar geloof; wat binnenin haar leeft, komt schijnbaar moeiteloos naar buiten. Niet gehinderd door valse schaamte brengt zij de naam van God ter sprake; zij schermt haar religieuze leven niet af voor anderen, maar brengt het onbevangen tot uitdrukking. Deze 'ongeremde expressie' is typerend voor alle evangelischen, hoe verschillend ze onderling ook zijn. Als je ze tegenkomt, hoef je niet lang te raden naar hun levensbeschouwing. Ze vinden het niet gek om er in het bijzijn van ongelovigen blijk van te geven dat ze God kennen – integendeel: het is voor hen de normaalste zaak van de wereld dat ze het meest wezenlijke van hun leven daadwerkelijk uitstralen. Vandaar, dat evangelisatie voor evangelische christenen zo iets vanzelfsprekend is. Wanneer het er om gaat buitenstaanders met het evangelie bekend te maken, hoeven ze niet om zo te zeggen een aparte jas aan te trekken. Het is hun eenvoudig op het lijf geschreven, om anderen deelgenoot te maken van de rijkdom die zij in Christus ervaren. „Waar het hart vol van is, loopt de mond van over.” Daarnaast geeft die 'ongeremde expressie' ook een geheel eigen karakter aan evangelische kerkdiensten. Men is daar niet te benauwd om door gezichtsuitdrukking en lichaamsbewegingen te laten merken dat men zich verheugt in God. Het soort liederen dat men zingt, leent er zich vaak uitstekend toe om het *gevoel* tot uitdrukking te brengen. Over het geheel genomen gaat het er lang niet zo getogen, om niet te zeggen stijf toe, als in een gereformeerde dienst.

(2) Geloofsdimensie reëel

In het optreden van de dochter van de jarige treft vervolgens dat de *dimensie van het geloof* voor haar zo reëel is. Het is geen vrome frase, geen holle klank, als zij haar moeder de zegen van God toe wenst. Aan de manier waarop zij dat doet, is te merken dat zij Hem reëel in het leven van haar

moeder aanwezig acht. Zijn zegen is voor haar een werkelijkheid waarmee een mens konkreet mag rekenen. Zij spreekt vanuit de diepe ervaring, dat God er *is*: heel dichtbij, machtig en liefdevol. Ook hiervan kun je zeggen, dat het kenmerkend is voor alle evangelischen. De centrale woorden van het christelijk geloof hangen voor hen niet in de lucht, maar vertegenwoordigen een feitelijkheid: de geloofsdimensie is voor hen heel reëel. Het lijkt wel, alsof de sekularisatie op hen geen vat heeft. Zij beleven de wereld allerminst als een gesloten systeem, waarin voor God geen plaats is. Zij komen God echt tegen in hun leven; ze hebben weet van zijn leiding, zijn zorg, zijn kracht. De steeds weer opduikende twijfel aan Gods bestaan, die het geloof van sommige christenen zo kan verlammen, is hun naar het schijnt geheel vreemd. Dat God leeft is voor hen niet problematisch, maar een heerlijke zekerheid. Daardoor gaat er iets van hen uit. Ze laten zien, hoe geloven ook kan zijn: niet lijden onder de Godsverduistering, maar leven onder een onbewolkte hemel.

(3) Integratie van geloof en dagelijks leven

Er is nog iets dat de aandacht trekt in de manier waarop de dochter haar moeder gelukwens. De zegenbede valt niet als een vreemde zwerfsteen in het geheel van de felicitatie. Het gaat harmonisch samen: het ter sprake brengen van God, en een hartelijke kus. Deze evangelische christin trekt niet een aparte religieuze la open; zij spreekt vanuit een beleving waarbij God volop meedoet in het gewone leven. Het zijn voor haar niet twee werelden: de wereld van het geloof, en de wereld van het alledaagse leven waarin je moeder haar verjaardag viert. Zij kent maar één wereld, waarin het bewonderen van de kadootjes en de vreugde in God met elkaar verbonden zijn. Ziedaar een derde opvallende trek van de evangelische geloofsbeleving: de *integratie van geloof en dagelijks leven*. Evangelische christenen lijken er geen moeite mee te hebben om het leven met God te betrekken op de heel gewone dingen die zij meemaken. Daardoor kunnen zij in een gesprek zo gemakkelijk overstappen op het geloof. Ze gaan dan niet om zo te zeggen een andere kamer binnen, waarvan de deur normaal gesproken op slot zit. Ze lopen alleen even naar het raam, waardoor het licht van God naar binnen valt. Ze kunnen zich gewoon niet voorstellen, dat in het alledaagse leven dat venster op God zou ontbreken!

(4) Persoonlijk

Er zijn nog meer karakteristieken van de evangelische geloofsbeleving te noemen, die echter niet direkt zijn af te lezen uit die momentopname van de verjaardagsvisite. Zo is er veel aandacht voor een *persoonlijke* manier van geloven. Dat betekent allereerst, dat men geen genoegen neemt met een geloof dat allerlei leerstellingen dingen voor waar houdt; het gaat erom, dat het hart wordt geraakt. Geloven dat God bestaat is niet het wezenlijke; het is de bedoeling dat wij mensen een persoonlijke relatie met God onderhouden. Het is voor de evangelische prediking dan ook typerend, dat ze haar kracht zoekt in het persoonlijk aanspreken van de hoorders. Exakte bijbeluitleg is minder belangrijk dan dat de prediker vanuit de bijbel spreekt tot het *hart* van de mensen. Maar ook in die zin gaat het bij de evangelischen 'persoonlijk' toe, dat er sterke nadruk ligt op het 'ambt aller gelovigen'. Men verwijt de reformatische kerken, dat het kerkelijk leven daar drijft op de bijzondere ambten. De meeste kerkgangers worden daardoor tot passiviteit gedoemd, hetgeen hun persoonlijke betrokkenheid bij bijvoorbeeld de kerkdienst doet afnemen. Daargelaten of het verwijt terecht is – de evangelischen zelf schakelen zoveel mogelijk gemeenteleden in bij de erediensten, en ook bij al het andere kerkewerk. Zo geven zij ieder het gevoel, een persoonlijke bijdrage te

leveren. Zij hebben dan ook niet zoveel op met organisaties en structuren, die naar hun besef het persoonlijk initiatief alleen maar smoren. Het resultaat daarvan is, dat krachtige persoonlijkheden gemakkelijk een leidersrol kunnen spelen.

(5) Openheid

Voorts is een houding van *openheid* heel kenmerkend. Terwijl het moment van de 'ongeremde expressie' aan geeft, dat er een vrij verkeer van binnen naar buiten plaats vindt, is hier van het omgekeerde sprake: de evangelischen zijn in sommige opzichten heel ontvankelijk voor indrukken van buiten. Voor de relatie tot God betekent dat, dat zij gevoelig zijn voor 'tekenen' die Hij geeft. Zo staan zij niet vreemd tegenover zoiets als 'geleid worden door God'. Ingevingen om iemand te bezoeken of om voor iemand te bidden, worden door hen zeer serieus genomen als werkingen van de Geest. Zij hebben vaak een antenne voor het spirituele. Bij de meer charismatische evangelischen heeft die openheid ook betrekking op de gaven van de Geest. Doordat de deuren van hun hart niet alleen naar buiten maar ook naar binnen gemakkelijk openklappen, durven zij zich al gauw gewonnen te geven aan wat zij opvatten als de inwerking van de Heilige Geest². Nog anders manifesteert de houding van openheid zich, wanneer evangelischen gedurfde initiatieven

nemen en zich niet bang tonen voor vernieuwingen. Konservatisme en vasthouden aan de bestaande structuren beschouwen ze als het opwerpen van barrières voor de stuwende werking van Gods Geest. Opvallend afwezig is die openheid echter, wanneer het gaat om de konfrontatie met de moderne cultuur of met medechristenen, die hun theologische opvattingen afwijzen. Dan zijn zij vaak uiterst ontoegankelijk en onbeïnvloedbaar. Niet alle deuren van hun hart klappen dus zo gemakkelijk open...

(6) Gebedsleven

Het gebed neemt bij de evangelischen een voorname plaats in. Zij ruimen niet alleen veel tijd in voor het bidden, maar ervaren het gebed ook als zeer invloedrijk. Het woord van Jakobus 5:16b, dat het gebed van een rechtvaardige veel vermag, is voor hen volop werkelijkheid. Dat houdt natuurlijk verband met het feit, dat de dimensie van het geloof voor hen heel reëel is en dat het leven met God voor hen niet is afgescheiden van het alledaagse leven. Zo zullen zij geen belangrijke beslissingen nemen zonder er intensief voor gebeden te hebben. Ook wanneer zij obstakels op hun weg vinden, spreekt het voor hen vanzelf dat zij die in het gebed bij God brengen en van Hem uitkomst verwachten – een uitkomst, waarvan het ze niet zal verbazen als die de gestalte van een wonder aanneemt.

Pastorale notitie

J.H. Veeffkind, Krommenie

Dan ga ik maar weer

Hij had een dubbele achternaam. De eerste helft hiervan moffelde hij weg achter een extra voorletter. Hij was 'herdershond' in mijn geboorteplaats. Ik was de laatste die hij daar doopte. Later preekte hij nog wel eens bij ons. Dan begon hij de dienst zó zielig, dat ik er als kind medelijden mee kreeg. Maar in de loop van het betoog werd hij steeds vuriger. Niet dat ik er veel van begreep, maar de æ's en de å's, de nasale klanken en de bezwerende handgebaren, maakten diepe indruk op mij. Ik vond hem een 'deftige' dominee.

Na de kerkdienst verdween de deftigheid en bleef het vuur.

Iets hiervan bleek als hij sjoelde. Wegens rondvliegende stenen was het dan achter de bak – 'stapelen' en 'tellen' – te gevaarlijk. Uit voorzorg had mijn moeder de gordijnen al gesloten. Eens kreeg ze er trouwens – overdrachtelijk gesproken tenminste – een steen tegen zich aan. Het gebeurde in het tijdperk van de verplichte hoeden. De dames waren een onderlinge rui-ling begonnen. Mijn moeder paste er een van zijn vrouw op. Hetgeen leidde tot de dubbel complimenteuzen opmerking: „Hm! zó'n hoed op zó'n kop!”

Maar, zoals gezegd, buiten dienst verdween de deftigheid en bleef het vuur. Wij hadden achter ons huis een houten schuur, waar de trots van mijn vader zich een weg door het leven knaagde. Zeventig konijnen, de Septuaginta zozegzegd. Toen mijn vader eens een keer weg was, moest mijn moeder voor het geduldige vee zorgen. Bang dit te zullen vergeten, had zij de deftige dominee, alias de overbuurman, gevraagd: help me herinneren! En zo stond er die middag voor het oog van Neêrlands volk een groot bord in onze voortuin. Met reuzeletters had een pastorale hand erop geschreven: „Denk om de konijnen!”

Tegenover leden van onze gemeente, aan de andere kant van de dijk, woonde een verloskundige. Na een

stoeipartij met de kinderen des huizes werd Zijne Eerwaarde letterlijk de deur uit en de stoep op gezet. Waar hij zielig doch luidkeels aanhief: „Vrouw Koster, verlos me! Vrouw Koster, verlos me!”

Deftig of niet, hij was een echte 'herdershond'. Voor zichzelf en voor anderen. Twee verhalen.

Het eerste hoorde ik van hemzelf. Hij had last van zijn rug. Toen hij bij ons logeerde, vroeg mijn moeder hoe het ermee ging.

Hij: „Och mevrouw – niet klægen mæ drægen en bidden om kråcht!”

Het tweede heb ik natuurlijk alleen maar van horen zeggen. Maar het is te goed om vergeten te worden.

Huisbezoek bij een probleemadres. Dominee belt aan. Broeder doet open. Ontspint zich het volgende korte gesprek:

„Is er hier sinds vorig jaar iets veranderd?”

„Nee, dominee”.

„Dan ga ik maar weer. Goedenavond”.

Als er niets veranderd is, wat kan de rechtvaardige dan nog doen?

Huisbezoek brengen!

Op nivo.

Het nivo van de stoep...

(7) Radikale navolging

Tenslotte is de ethiek te noemen als een punt, waarop evangelische christenen zich vaak profileren. Zij zijn ervan overtuigd, dat de navolging van Christus inhoudt dat men zich in zijn levensstijl gaat onderscheiden van de wereld rondom. Hun grief tegen de grotere volkskerken is, dat daar zoveel wereldgelijkvormigheid heerst. Meestal passen zij Paulus' aansporing „Maar gij geheel anders!” toe op het gebied van de persoonlijke levenswandel: niet roken, niet drinken, geen seks voor en buiten het huwelijk, soberheid, het geven van de tienden enzovoorts.

Anders gezegd: ze zijn radikaal in hun *personele* ethiek. Sommige evangelischen trekken de lijn van de radikale navolging van Christus ook door naar de *sociale* ethiek. Zij nemen maatschappij-kritische standpunten in, door bijvoorbeeld dienstweigering te bepleiten of op te roepen tot burgerlijke ongehoorzaamheid.

Niet eksklusief

Ter afsluiting van dit gedeelte van de plaatsbepaling zij opgemerkt, dat veel van deze karakteristieken niet *exklusief* van toepassing zijn op evangelischen. Ook de geloofsbeleving van christenen die niet als typisch evangelisch te boek staan, kan zich kenmerken door een intensief gebedsleven, een heel persoonlijke wijze van omgaan met God, de integratie van geloof en dagelijks leven, enzovoorts. Ook binnen de gereformeerde traditie is die 'warme golfstroom' vanouds aanwezig geweest. Zo wordt van Abraham Kuiper verteld, dat hij er in zijn huis een aparte gebedsruimte op na hield! Het is echter veelbetekenend, dat kerkhistorici deze 'persoonlijke vroomheid' als een geheel eigen aksent binnen de reformatische traditie hebben opgevat, dat zij in verband brachten met de stroming van het *piëtisme*. Het type geloofsbeleving dat zo kenmerkend is voor evangelischen, maar dat zich dus bij nader inzien ook terug laat vinden bij 'nuchtere' gereformeerden, heeft kennelijk toch een eigen signatuur.

Noten:

1 Voor OPBOUW bewerkte tekst van de lezing, die op 24 april 1993 gehouden werd voor de leden van de gereformeerde persvereniging 'Opbouw'.

2 Vgl. voor het moment van de 'openheid' bij charismatische ervaringen J. Firet, *Psychologische notities met betrekking tot de 'Gees-tesdoop'*, in: GTT, 78e jaargang no. 1, 77-91.

H. Algra, Den Helder

Thuis mocht alles...

We wisten thuis nooit waar we aan toe waren. Weet u, mij ouders waren allebei nogal streng opgevoed. En ik denk dat ze daar een beetje op zijn afgeknaapt. Als reactie op hun opvoeding hebben ze ons als kinderen nooit leiding gegeven. Ze dachten dat dat autoritair was. Als je nu die televisieprogramma's ziet uit de jaren '60, dan snap je ook een beetje waar dat idee vandaan kwam. Daarom durfden ze ons natuurlijk ook nauwelijks te corrigeren. Alles kon en alles mocht, zeker toen we wat ouder werden. Alleen moesten we wel naar school, want zonder goede opleiding kwam je later niet aan de bak. Dat was kennelijk nog wel belangrijk voor ze.

Ik kreeg wel eens het gevoel dat mijn moeder een hekel had aan alles wat in huis moest gebeuren. Zo snel als het kon had ze alweer een baan buitenshuis. Daar ben ik niet op tegen, ik wil zelf ook blijven werken. Alleen mag je dan nog wel proberen om er thuis iets van te maken, om een beetje sfeer te maken. Mijn vader probeerde dat wel, maar hij had het te druk met zijn werk. Dus kwamen we uit school altijd in een leeg huis, maar ook in het weekend was het niet gezellig.

Het uit school in een leeg huis komen had wel één voordeel: je kon doen en laten wat je wilde. Ik hoefde met niemand rekening te houden. Muziek lekker hard aan, een hele fles fris leeg drinken, met natuurlijk chips of iets anders en TV kijken. Als mijn broer thuis kwam, hadden we nog wel eens ruzie, maar dat viel eigenlijk ook wel mee, want we hadden een groot huis. Je kon elkaar dus ook ontlopen.

Toen ik een jaar of 15 was, waren andere kinderen uit mijn klas best wel eens jaloers op me. Ik kon immers doen en laten wat ik wilde. Zelf voelde ik me er eigenlijk toch niet gelukkig bij. Er knaagde iets in me. Ik had het gevoel dat het mijn ouders niet eens interesseerde wat ik deed. Je kon midden in de nacht thuis komen: geen reactie. Ik ben toen ik een jaar of 15 was wel eens een hele nacht niet thuis geweest. Het viel me nog mee dat ze het gemerkt hebben... Naar catechisatie? Dat moet je zelf weten, wij moesten vroeger, jou gaan we niet dwingen. Op zaterdag pas om 2 uur uit je bed? Maakte niet uit. Niet naar de kerk? Eerst nog wel wat gepruttel, maar mijn ouders vonden de kerkdiensten ook niet zoveel voorstellen, dus zelf gingen ze ook alleen als het hen uit kwam. Mijn moeder gaat al helemaal niet meer.

Als je zo het gevoel krijgt dat het allemaal toch niks uit maakt, dan verlang je op den duur naar duidelijke grenzen.

Precies zo als een klein kind dat net zo lang doorgaat tot het straf krijgt. Ik

was van nature nogal meegaand en ik had al vroeg vaste verkering én een aardige baan. Dat gaf nog een stuk houvast. Ik denk dat mijn broer er meer onder te lijden heeft. Hij maakte zijn school niet af, heeft contact met allerlei mensen met vreemde ideeën, is in therapie geweest en probeert op te vallen door stunts uit te halen. Hij is al een eindje in de 20, dus je zou denken dat dat nu wel eens over zou moeten zijn. Ik maak me wel zorgen om hem, want je ziet dat hij aan het zoeken is naar houvast in zijn leven. Naar de kerk wil hij niet, maar hij weet ook niet waar hij het wél moet zoeken. Mijn ouders zeggen wel eens dat ze zelf in de problemen zijn geraakt doordat ze zulke strenge ouders hadden. Ze denken dat je door zo'n opvoeding passief wordt en geen keuzen meer kunt maken. Ik denk dat het voor ons niet minder moeilijk is. Als je altijd maar zelf mag kiezen is het ook niet leuk meer. Als puber voelde ik me heel eenzaam doordat ik het gevoel kreeg dat mijn ouders niet in mij geïnteresseerd waren. Dat is misschien wel het ergste wat je als kind kan overkomen...

Zending

B. Wielenga, Richmond (Z.A.)

Joodse zending in de diaspora? (4)

Kan de houding tegenover de heidenen in het Oude Testament getypeerd worden als passieve zending, die van de Joden in de diaspora daarentegen als passieve openheid. Wat levert nu verder een vergelijking tussen de jonge christelijke kerk in het Nieuwe Testament en de synagoge in de diaspora op? Waarin verschilden ze van elkaar, en wat leert ons dat over de eigen aard van de christelijke zendingsonderneming? Door op deze vragen in te gaan kunnen we ook een nadere verantwoording geven van ons eigen antwoord op de vraag of er sprake was van joodse zending in de diaspora.

Een nadere verantwoording

Hoe stond Jezus tegenover de heidenvolkeren tijdens zijn bediening op aarde? Aan de ene kant valt dan overeenkomst met het Oude Testament op; maar toch tegelijk is er een verrassende wending te constateren die vanuit het Oude Testament maar heel zelden echt aantoonbaar is: we doelen op de wending van passieve naar actieve zending. In het Nieuwe Testament komt de beweging naar de wereld op gang weg van Jerusalem. Dat was zo'n buitengewoon moeilijk te verwerken verandering, dat de jonge kerk letterlijk die weg moest worden opgedwongen door vervolgingen heen.

Jezus' visie op heidenzending

Jezus' houding tegenover de heidenzending moet in de eerste periode van zijn aardse bediening nog geheel en al in oudtestamentisch perspectief worden gezien. Er was bepaald geen tegenstelling tussen zijn konsentratie op de verloren schapen van het huis van Israël en zijn de wereld omspannende heilsbedoelingen. Hij kwam inderdaad eerst om Israël terug te voeren naar haar God. De Wet werd naar eigenlijke bedoeling uitgelegd en op het hart gebonden; de tempel werd als bedplaats hersteld; hij verzamelde Israël rondom zichzelf als degeen in wie Gods presentie in de wereld vlees en bloed had aangenomen. Israël werd geroepen te getuigen van Gods heilrijke – en onheilspellende – aanwezigheid in Jezus van Nasaret. De roeping

in het Oude Testament gegeven bleef ongewijzigd gehandhaafd, met dit verschil dat nu de beloofde Messias zelf erbij was. Vandaar de konsentratie op Israël. Het heil was uit de Joden, en zou daar in Jezus verkrijgbaar zijn: Wie mij heeft gezien, heeft de Vader gezien. De richting blijft nog naar Jerusalem wijzen, al werd de tempeldienst al gerelativeerd, en het volk niet aan de Wet maar aan God in Jezus gebonden. Het ging om passieve zending, en bij Jezus zeker niet om passieve openheid. Zijn kontakten met heidenen ook in niet-joods gebied wijzen daar al op. En in zijn onderricht ook in de eerste periode duidt hij dat ook al aan. Maar het is nog: Tot ziens in Jerusalem en dat vanwege het heil dat uit de Joden was in hun Messias Jezus van Nasaret.

Na zijn verwerping door Israël zien we dan de wending zich voltrekken. De grote getuige van Gods heilrijke en onheilspellende aanwezigheid in de wereld is Jezus zelf en hij alleen. Alles wat aan hem geschiedde in kruis en opstanding is één getuigenis van Gods bedoelingen met de wereld der volkeren. Hij verzamelde ook een nieuw Israël om zich heen om hiervan getuige te zijn in woord en daad. Het Oude wordt door een Nieuw Verbond vervangen; de Geest wordt uitgestort, zodat de Wet nu in de harten geschreven kan worden. Tempel, priesterschap en offer zijn nu in hem ineen te vinden, waarom dan ook Jerusalem en de tempel voor de dienst aan God overbodig werden. Dan lezen we ook over de ondergang van Jerusalem in Matteus 23. Israëls vol gehouden weigering Gods getuige in de wereld te zijn, zoals dat bevestigd werd in de verwerping van Jezus, bracht het zelfstandige volksbestaan in het beloofde land tot een einde. Een nieuw Israël werd geformeerd uit Joden en heidenen, met de zelfde roeping uitgerust: getuige te zijn van Gods aanwezigheid in de wereld, van zijn bedoelingen met de wereld, zoals die in Jezus aan het licht gekomen zijn.

Pas na de verwerping van Jezus door Israël komt de actieve zending, het uitgaan naar de heidenwereld in het vizier, zoals duidelijk uitgesproken in Matteus 28. God is niet langer meer aan één land en één plaats en één volk gebonden voor de uitvoering van de laatste fase van zijn heilsplan. Het einde der eeuwen is nu over ons gekomen; er komt grote haast achter de uitvoering van Gods heilsbedoelingen. De verwachte wederkomst is op handen – en dat is sindsdien zo gebleven: De Heer is nabij! Zending in Oude en Nieuwe Testament is fundamenteel gelijk: getuige zijn in woord en daad van Gods aanwezigheid in de wereld, waardoor zijn heilsplannen gerealiseerd worden. Alleen is er nu de haast: en daarom nu niet meer afwachten, maar de wereld in de volkeren tegemoet waar ze maar wonen. En sindsdien is de kerk naar haar wezen zendingsgericht. In al haar doen en

laten is zij zendingsbetrokken. En zo is zij is het teken bij uitstek dat de wederkomst op handen is.

De jonge kerk

In Handelingen is het aanvankelijk, op Pinksterdag, nog: naar Jerusalem toe. Ook proselitiëten waren onder Petrus' gehoor die dag. Maar de Geest dwong de kerk door crises heen de weg der heidenzending op. We laten het verder rusten. Paulus kwam erover in moeilijkheden met Petrus, en de Judaïsten. Ook al bonden zij zich aan Jezus de opgestane Heer, de weg bleef via het joodse volk lopen – de Wet, de tempel, de besnijdenis. Geen gering verschil met de joodse synagoge in de diaspora, zelfs een wezenlijk verschil, maar toch niet radikaal genoeg. Het heil was uit de Joden, en is nu daar verkrijgbaar waar hun Messias in Geest en waarheid aanbeden wordt.

Laten we trouwens niet vergeten, dat hoewel de jonge kerk daadwerkelijk de heidenvolkeren tegemoet trad in georganiseerde zendingsakties – vergeten we niet dat Paulus door een gemeente werd uitgezonden en onder een kerkeraad werkte, die van Antiochië –, toch de passieve zending van wezenlijk belang bleef. Bestudering van de brieven van Paulus en Petrus laat zien dat de gemeente als getuige ook aantrekkingskracht behoorde te hebben. Haar onderlinge liefdebetoon bij voorbeeld, haar oog hebben voor de nood der wereld, maar allereerst toch haar liefde voor haar Heer en haar toewijding aan hem: dat alles en nog meer moest de mensen aantrekken. Vandaar dat een gemeente allereerst zo missionair moet zijn. Hier wordt Gods heil gevonden, maar dat moet dan wel zichtbaar en tastbaar gemaakt worden. Pas dan kan actieve zending in woord en daad zegenrijk plaats vinden.

Als besluit

Het is verleidelijk een parallel te trekken tussen de synagoge in de diaspora en de kerk van vandaag op het punt van zending. Das is heel goed mogelijk: meer passieve openheid dan zending, passief of actief. Helaas!

Boekbespreking

De ontdekking van de hemel

Roman van Harry Mulisch. Uitgever De Bezige Bij. 905 blz. Prijs f 75,-.

De titel van het boek heeft een paar betekenissen. Als eerste noem ik de betekenis die Harry Mulisch zelf in een van zijn interviews geeft. Dat is de ontdekking door de hemel dat Lucifer, de duivel heeft gewonnen. De mens is nu zo knap, dat hij b.v. in staat is zichzelf en de aarde te vernietigen. De duivel heeft daarmee zijn doel bereikt. God besluit het contract met de aarde op te zeggen. Het contract ligt vast in de tien geboden op twee stenen tafels. Die twee stenen met de tien geboden moeten van de aarde worden teruggehaald.

Tussen haakjes: Zou Mulisch 'De Voorzeide Leer' van ds. C. Vonk hebben gelezen? De vorm en de stijl van het bijbelboek Deuteronomium geven aan, dat dit inderdaad een contract, een overeenkomst tussen God en de mensen is. Zoiets als een verbond... Dat terugbezorgen naar de hemel moet gebeuren door een jongen die speciaal voor dit doel wordt verwekt en geboren. Als deze jongen ontdekt met welke opdracht hij op de aarde is gekomen, n.l. dat die twee stenen terug moeten naar de hemel, noemt Hans Werkman (N.D. 19-12-92) dat ook een ontdekking van de hemel. Dat is dan de tweede betekenis van de titel van het boek.

Om de derde betekenis uit te leggen moet ik eerst meer van het boeiende verhaal vertellen. Het boek begint met het ontstaan van de vriendschap tussen twee mannen, Max Delius en Onno Quist. Een vriendschap die overigens als twee druppels water lijkt op de vriendschap tussen Harry Mulisch en Jan Hein Donner. De laatste zegt over die vriendschap: „Het was mij alsof in eindelijk iemand gevonden had, die de dingen begreep, die niemand scheen te begrijpen”. Beiden raken na elkaar verliefd op hetzelfde meisje Ada Brons. Onno trouwt met haar, als blijkt dat zij zwanger is. De gebeurtenissen rondom het verwekken van het kind-met-de-opdracht spelen zich zo af, dat mij nog steeds niet geheel duidelijk is wie de echte vader is. In ieder geval gaat Onno er voor door, maar – wonderlijke wending – Max zal als vader gaan optreden. De echte moeder heeft n.l. een ongeluk gehad en ligt in coma en

Max stelt zich beschikbaar om, met de moeder van Ada, de grootmoeder van het kind dus, voor hem te gaan zorgen. Prachtige beschrijvingen, die vriendschap en de opofferende houding van Max. Boeiend en interessant (en ik noem maar een paar dingen, waarmee ik de schrijver tekort doe) is ook het leven van de jongen, Quinten Quist, op de plaats waar hij met zijn pleegvader en grootmoeder woont. Dat is een kasteeltje in Drente, waarin een aantal appartementen is gebouwd. Quinten ontmoet daar een letterontwerper, een architect, een vertaler, een beeldhouwer en een slotenmaker. Zij wonen allemaal op dat kasteeltje en dragen allen iets bij aan de verder normale opvoeding van Quinten. Maar achteraf blijkt dat hij deze kennis nodig heeft voor het volvoeren van zijn opdracht, het terugbrengen van de tien woorden. (Mulisch schrijft echt woorden, net als ds. Vonk).

Maar ik zou nog een ontdekking van de hemel uitleggen. Max Delius, de pleegvader is sterrenkundige. Hij werkt bij de grote spiegels van de radiosterrenwacht in Westerbork. Honderden andere spiegels in de wereld, via computers gekoppeld aan die van Westerbork, geven op een dag meetbare signalen van de afstand en de snelheid van een verschijnsel. Die signalen zetten hem aan het denken. Zij zijn zo nieuw en zo anders, dat hij zich afvraagt of hij de grenzen van ons universum aftast en wellicht een ander universum binnen gaat. De hemel soms? En met die gedachte wandelt hij naar huis, op welke wandeling hij dodelijk wordt getroffen door een metooriet.

De twee engelen, die in intermezzo's gesprekken voeren over de dingen op de aarde, zeggen tegen elkaar: „Hij stond op het punt ons te ontdekken. Zijn dood was noodzakelijk.” Dat was de derde (bijna-)ontdekking van de hemel.

De dood van Max is een van de scherpere punten in het boek. Quinten krijgt daarna de onweerstaanbare drang zijn vader Onno Quist op te zoeken. Hij vindt hem toevallig(?) in Rome, en na een serie boeiende gesprekken, waarin ongeveer de gehele Bijbelse geschiedenis wordt verteld, komen ze op het spoor van de twee stenen. De rest laat zich raden. In een serie bepaald spannende gebeurtenissen worden de stenen gevonden en meegenomen.

Zoals gezegd, ik kan maar een paar punten noemen van dit dikke boek van 905 pagina's. Het heeft mij bijna geen moment verveeld. De stijl is verzorgd. Het is levendig, afwisselend en eigentijds geschreven. Daarbij prachtige beschrijvingen, goede gesprekken, zotte ingevingen, kostelijke dwarsverbanden. Je begrijpt wel het succes van het boek bij vaderlandse prijzenjury's en buitenlandse uitgevers!

Een opmerking over de verhoudingen van Max met het andere geslacht mag niet ontbreken. Ik meen dat dat niet klopt met een paar van die tien gebo-

den.

Belangrijker is echter het volgende. Is het wel verantwoord om met dit onderwerp: De aarde komt los van God, zó uitgewerkt, een boek vol te schrijven? Is Mulisch hier niet over de grens gegaan? Ondanks de tedere beschrijving van de houding en de mentaliteit van de jongen met de opdracht, ondanks het meeslepende verhaal: Ik denk van wel. De verhouding tussen God en de mensen is een andere dan Mulisch beschrijft.

In een van de interviews zegt hij dat de religie, het geloven hem fascineert. Nu, dat is te merken. Hij kijkt ertegen aan, als naar een fraaie diamant. Glinsterend, stralend, maar hard, koud en afstandelijk.

Je zou hem toewensen, dat hij iets meer ontdekte van de vergevende liefde van Jezus Christus, ook eens een jongen die met een opdracht op de aarde verscheen.

Over ontdekken van de hemel gesproken.

C.B. Rietkerk, Maassluis

in het winkelcentrum

met aan zekerheid
grenzende waarschijnlijkheid
denken weinigen aan God.
laat staan dat ze Hem loven –

maar hij zingt,
midden in het winkelcentrum,
midden op de dag,
met draaieternem en accordeon:
„'k Zal zijn lof zelfs in de nacht,
zingen daar ik Hem verwacht” –

ze zijn er nog
geloofshelden.

C.v. Baardewijk, Apeldoorn

Boekbespreking

Kijkbijbel, een kinderbijbel voor de allerkleinsten

Kijkbijbel, verhalen uit het Oude en Nieuwe Testament, getekend door Kees de Kort. Uitgave: Nederlands Bijbelgenootschap, Haarlem en het Belgisch Bijbelgenootschap, Brussel. Prijs f 42,95

Enige maanden geleden heeft het Nederlands Bijbelgenootschap in samenwerking met het Belgisch Bijbelgenootschap alle deeltjes van de serie 'Wat de Bijbel ons vertelt' in één boek gebundeld op de markt gebracht onder de titel 'Kijkbijbel'. Het betreft de bekende vierkante boekjes met tekeningen in kleur van de Bergense kunstenaar Kees de Kort, die inmiddels wereldberoemd zijn en reeds in meer dan 50 talen over de hele wereld verspreid zijn. Alle 28 deeltjes zijn samengevoegd tot een prachtige, stevige gebonden uitgave met een harde kaft, goed hanteerbaar, niet te groot en niet te zwaar. In deze Kijkbijbel zijn alle platen van de afzonderlijke deeltjes opgenomen, de meeste echter wel verkleind. Dat is aan de ene kant jammer, omdat de duidelijkheid van de platen er soms iets onder geleden heeft. Aan de andere kant is het een groot voordeel dat alle 28 verhalen, tien uit het oude en 18 uit het nieuwe testament, nu in één band te vinden zijn. Alleen al uit financieel oogpunt: 28 deeltjes van f 8,60 per stuk kosten veel meer dan één boek van f 42,95.

Beoordeling

Nu alle platen van de afzonderlijke deeltjes in één band verzameld zijn en ik al bladerend en kijkend het geheel kon doornemen, kwam ik onder de indruk van het kunstenaarschap van Kees de Kort. De sfeer van de verhalen, de gezichtsuitdrukkingen en gebaren van de personen, de kinderlijke voorstellingen en de mooie kleuren maken dit boek tot een kunstwerk, dat men ook als volwassene steeds weer met plezier ter hand zal nemen. De tekst van de Kijkbijbel is iets uitgebreider dan die van de aparte deeltjes. Wordt het verhaal van het dochttertje van Jairus in het losse verhaal in 28 zinnen verteld, in de Kijkbijbel zijn het er 38. Volgens het Voorwoord zijn de bijbelverhalen niet naverteld, maar gebaseerd op de grondtekst weergegeven in woorden, die kinderen vanaf 6 jaar kunnen begrijpen. En kinderen die (nog) niet kunnen lezen, zullen al kijkend toch een idee krijgen van de

Jezus wordt geboren

inhoud van de verhalen. En als dan bij de platen verteld en voorgelezen wordt, zullen ze er zeker van genieten. De naam Kijkbijbel is enigszins onjuist, omdat dit boek geen volledig beeld van de Bijbel geeft. Er staan slechts 28 verhalen in en deze worden ook nog zo beknopt weergegeven, dat de veelzijdigheid en veelheid van de Bijbel zeker niet tot hun recht komen. Het is natuurlijk de vraag of dat nodig is als het om de allerkleinste kinderen gaat, die nog zo weinig kunnen begrijpen van de abstracte bijbelse begrippen. Mijn kritiek betreft dan ook niet zo zeer de beperkte inhoud van dit boek, als wel de naam die zulke hoge prenties voert.

Wie de tekst geschreven heeft, wordt niet vermeld. Ook is uit de uiterst korte weergave van de verhalen niet op te maken welke bijbelbeschouwing de schrijver heeft. Wel vroeg ik me af waarom in het verhaal van het laatste avondmaal de Here Jezus bij het breken van het brood zegt: „Het is mijn lichaam. Zo geef ik mijn leven aan jullie” en bij het rondgeven van de beker: „Het is mijn bloed. Zo geef ik mijn leven aan jullie”. Betekent dit dat de schrijver de verzoening door het offer van Christus niet belangrijk vindt en dat de discipelen het leven van Jezus alleen maar ten voorbeeld moeten nemen? Ook in het laatste verhaal: „God maakt alles nieuw” proef ik de gedachte van de mens, die door zijn inspanningen het koninkrijk van God

op deze aarde kan bewerken. „Als de mensen voor elkaar zorgen, dan begint een nieuw leven.” In de eerste plaats vraag ik me af op welke grondtekst deze woorden zijn gebaseerd, en in de tweede plaats voel ik me gelukkiger bij de wetenschap, dat het nieuwe leven niet afhankelijk is van onze menselijke inspanningen, maar door God bewerkt zal worden.

Aanbeveling

Ondanks deze kritiek kan ik de Kijkbijbel van harte aanbevelen. De grote waarde van dit boek ligt niet in de weergave van de verhalen, maar in het feit, dat de gekleurde platen juist kleine kinderen zo aanspreken. Door samen met het kind die platen te bekijken en erover te praten, kan deze Kijkbijbel voor de geloofsopvoeding van kinderen vanaf ongeveer drie jaar al gebruikt worden.

Daarom beveel ik dit boek dan ook van harte aan voor alle gezinnen met kleine kinderen en voor alle opa's en oma's, die wel eens kleintjes op bezoek krijgen. Om de prijs behoeft u het niet te laten, want dit boek is zijn f 42,95 zeker waard.

M. Vrijmoeth-de Jong,
Zwolle

Jezus, de Zoon van God

'Jezus de Zoon van God' is geschreven door Mary Batchelor, vertaald door J.R. Posthuma en geïllustreerd door John Haysom.

Mary Batchelor schreef eerder 'Een kinderbijbel in 365 vertellingen.'

Nu heeft zij ons verrast met een prachtige fleurige kinderbijbel, die een lang leven kan zijn beschoren door de stevige band.

In het voorwoord stelt de schrijfster zichzelf en de lezers de volgende vragen: Wie is Jezus toch? Geloof ik wat Hij zegt? Moet ik van Hem houden en Hem trouw blijven?

Als je je realiseert dat het leven van Jezus al zo vaak is verteld, is het verrassend te lezen hoe fris de manier van vertellen van Mary Batchelor is. Aan de hand van de vier evangeliën beschrijft zij zo levendig de gebeurtenissen rondom Jezus, dat je je ooggetuige waant.

De uitdrukkingen zijn eigentijds en zullen de kinderen aanspreken. Ik noem enkele voorbeelden. I.p.v. „Vrees niet. Ik verkondig de blijde boodschap”: „Je hoeft niet bang te zijn. Ik kom jullie goed nieuws brengen.” „Houd moed” wordt „Kop op”. „De zieke man werd zo gezond als een vis!” Tenslotte: „De tollenaar pakte zijn papieren en rekeningen.” Diverse verhalen zijn samen ondergebracht in een hoofdstuk, zodat de kinderen kunnen zien in welke context een bepaald verhaal geplaatst wordt, hetgeen meer overzicht en inzicht geeft. Een paar originele titels van hoofdstukken zijn: 'De vrienden van Jezus', 'De vijanden van Jezus', 'Een nieuwe manier van leven'.

Het inzicht zal ook verdiept worden door de diverse pagina's met achtergrondinformatie. Opgenomen is tevens een lijst van speciale woorden, met hun betekenis.

Ook tussen de regels door wordt soms meer informatie gegeven. Uit het verhaal 'Het is volbracht' citeer ik: „Later hoorden zij hem het gebed opzeggen dat Maria hem geleerd had. Alle joodse jongens kenden het en zeiden het 's morgens en 's avonds op: „Vader, in uw handen beveel in mijn geest”.

De ononderbroken lijn door het verhaal is Jezus die gekomen is om te vergeven, te verlossen en te bevrijden via het kruis. Jezus' verhaal heeft geen einde en gaat door tot in eeuwigheid. Het verhaal straalt de glorie uit van de Verlosser.

Naast het hoofdverhaal zijn de gelijkenissen van Jezus als aparte verhalen opgenomen.

De kinderbijbel is een goed verzorgd boek. Het lettertype en de lengte van de regels nodigen uit tot lezen. Op iedere twee pagina's staan prachtige, kleurige illustraties, die bijdragen tot

meer inzicht. De afbeeldingen zijn in overeenstemming met de joodse cultuur en natuur. Met name de wat oudere kinderen zullen de illustraties mooi vinden.

Naar mijn mening is de uitleg van de verhalen in overeenstemming met de bedoeling van de bijbel; er is weinig gefantaseerd en geromantiseerd en de weergave is redelijk zakelijk. Al met al kan ik deze kinderbijbel van harte aanbevelen voor kinderen van 8- ± 13 jaar.

Uitgegeven door Kok Voorhoeve, Kampen, 1993

Prijs: f 34,90

Aantal bladzijden: 191

O. Visser-ter Wee, Zwolle

D.M. Lloyd-Jones,
Witter dan sneeuw;
preken over psalm 51.
79 blz., f 17,50
ISBN 9061403103
Uitg. De Groot Goudriaan, Kampen

Dr. Karel Blei,
Veertig jaar denken over God.
114 blz., f 24,50
ISBN 9024266432
Uitg. Kok, Kampen

Alie Hoek-van Kooten,
Gezond en wel;
medisch allerlei.
125 blz., f 22,50
ISBN 9029711396
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Drs. E.C. van Balen e.a.,
Mag ik alternatief behandeld worden?
(samengesteld door de werkgroep
Alternatieve geneeswijzen)
278 blz., f 37,50
ISBN 9050302661
Uitg. J.J. Groen en Zoon, Leiden

Dr. G. Puchinger,
Landvoogd en minister.
(koloniale geschiedenis)
318 blz., f 42,50
ISBN 9050303358
Uitg. J.J. Groen en Zoon, Leiden

Reis door Turkije (1)

P.C. van Wijk, Zaltbommel

Naar de kustlanden

In 1989 waren m'n vrouw en ik vijf weken in Turkije. Er zijn verschillende manieren om dit land te bekijken. Wij vlogen er heen en; eenmaal in Istanbul aangekomen gingen we met een huurauto op pad. Het voordeel van het 'op eigen houtje' op reis gaan, is, dat je vooraf precies kunt uitmaken wat je wel en niet wilt zien. Bij ons ging het o.a. om de plaatsen, waar eens een christelijke gemeente was.

In 1967 reisde Dr. C. van der Waal o.a. door Griekenland en Turkije. Hij deed het op zijn manier, met een zware rugzak bij zich. Naar aanleiding van deze reis schreef hij het boek 'Gij kustlanden'. Over zijn manier van reizen merkte hijzelf op: „... daarom (vanwege die rugzak – v.W.) heb ik naar het diakonaal voorbeeld van Filippus het liften niet versmaad en ben gaarne met allerlei vervoermiddelen meegereden, om 't even of het nu gammele bussen met hun menigvuldige inhoud van kippen en zingende Turken, of grappige Konya-karretjes en ezels waren.”

Het ging ons, evenals Van der Waal, er onder meer om de plaatsen te bezoeken waar eens christelijke kerken waren. Wat waren dat voor plaatsen en wat is er over van vroeger, zijn er nog zichtbare herinneringen aan de christelijke tijd of is er helemaal niets meer van over?

Van der Waal noemde zijn boek 'Gij kustlanden'. Hiermee verwees hij direct naar die gedeelten in de bijbel, waar over de kustlanden gesproken wordt. Met name de profeet Jesaja heeft het over de kustlanden, die het 'einde der aarde' zijn (Jesaja 49 : 1 t/m 7).

We hadden niet de bedoeling om Paulus 'na te reizen'. We kwamen op de verschillende plaatsen in een andere volgorde dan hij, maar we waren ook op plaatsen, waarvan niet bekend is of Paulus daar ooit is geweest. In Openbaring 2 en 3 staan de brieven aan de

zeven gemeenten. Het zijn brieven met lovende én waarschuwende woorden. Er wordt gesproken over hen, die overwinnen en Gods woord bewaren, én over mensen, die ontrouw zijn en worden. We weten lang niet alles van de geschiedenis van de christelijke kerken in Klein-Azië. Ik denk, dat wel eens te gemakkelijk wordt gezegd, dat de kandelaren door eigen schuld zijn weggenomen (vgl. Openb. 2 : 5). Voor een deel van de christelijke gemeenten zal dat zeker zo zijn, maar het is ook mogelijk, dat een aantal kerken zijn verdwenen doordat de christenen werden vervolgd en uitgeroeid of naar andere plaatsen moesten vluchten.

In Nicea

We kwamen dus aan in Istanbul en vandaar reden we eerst naar Iznik (Nicea), waar in het jaar 325 het bekende concilie werd gehouden. Het waren belangrijke zaken, die in Nicea moesten worden besproken. Arius, voorganger van een wijk in Alexandrië, beweerde, dat Christus niet de eniggeboren Zoon van God is en dat Hij door God in de tijd werd geschapen. Hij kwam hiermee duidelijk in conflict met bv. Johannes 1 : 1, waar staat, dat het Woord in het begin er was, dat het Woord bij God was en **dat het Woord God was**. Het concilie deed uitspraak en legde in duidelijke woorden vast, dat Jezus Christus is de eniggeboren Zoon van God, geboren uit de Vader vóór alle eeuwen, God uit God, ... geboren, niet gemaakt. Hieraan dachten we, toen we door de straten van Iznik (Nicea) liepen, temidden van werkplaatsen van tegels, vazen, schalen en flessen en ateliers van prachtige tapijten.

Toen we uitgekeken waren, gingen we naar **Burza**, een plaats ten Zuiden van de zee van Marmara (Istanbul ligt aan de Noordkust). Ook hier hebben vroeger christenen gewoond; kruisvaarders hebben de stad in 1204 veroverd op de Seldsjoeken, maar van het christendom is nu niets meer te zien. Wel zijn er enkele prachtige mos-

keeën. Hier waren we twee dagen. Toen we vanuit ons hotel de eerste keer de stad ingingen, knoopten we de naam van het hotel niet goed in onze oren en hadden we een paar uur nodig om het weer terug te vinden. Een jongeman wist aan de hand van enkele letters, die we hem konden vertellen, de juiste naam te bedenken, reed met ons mee en bracht ons op de goede plaats.

De volgende plaats was Canakkale, gelegen aan de Dardanellen, een 65 kilometer lange zeestraat tussen de Zee van Marmara en de Egeïsche Zee. Canakkale heeft een belangrijke haven voor de uitvoer van landbouwproducten en de grootste tomatenpureefabriek van het Midden-Oosten staat hier.

Troje en Troas

Troje heeft een belangrijke rol gespeeld in de oude 'godenverhalen'. De geschiedenis van het paard van Troje is bekend geworden en om de herinnering daaraan levendig te houden, hebben ze in Troje een verschrikkelijk groot houten paard neergezet. De opgravingen in Troje zijn heel bijzonder. Maar liefst negen woonlagen zijn hier blootgelegd, de oudste van 3000 jaar v. Chr.

Dicht bij Troje ligt **Troas**.

In Handelingen 16 : 6 e.v. staat:

„En zij (Paulus en Silas) gingen door het Frygisch-Galatische land (omgeving Ankara en ten Westen van deze plaats), maar werden door de Heilige Geest verhinderd het woord in Asia te spreken; en bij Mysië (omgeving Burza) gekomen, poogden zij naar Bitynië (ten Oosten van Burza) te reizen, maar de Geest van Jezus liet het hun niet toe; en toen zij Mysië voorbij waren, kwamen zij te Troas (aan de Westkust).”

De hele tocht, zoals die kort in Handelingen 16 wordt beschreven, beslaat een afstand van enkele duizenden kilometers.

Gedeelte afbeelding boek dr. C. van der Waal, Gij kustlanden, Oosterbaan & Le Cointre B.V., Goes 1976.

Boekbespreking

'Fides Quadrat Intellectum'

– Almanak 1992 – 238 pag. – gebonden
f 19,50 (exclusief verzendkosten) –
Besteldadres: A. Krijgsheld, Broeder-
weg 15 – 8261 GS – Kampen – Tel.
05202-22565.

De redactie werd gevraagd de verschijning van bovengenoemd keurig uitgegeven boek in 'Opbouw' te willen vermelden en een korte bespreking aan dit werk te wijden. Wij doen dat hierbij met het nodige plezier. Als ik zo'n uitgave voor mij zie, doorblader en de artikelen bestudeer, komt uiteraard mijn eigen Kamper studententijd mij weer voor de geest met het nodige gevaar, dat ik mij overgeef aan nostalgie. De wegen zijn later kerkelijk uiteengegaan hoewel verschillende predikanten uit onze kerken evenals ik nog steeds reünist van F.Q.I. zijn gebleven. Deze Almanak bevat de volgende artikelen:

J. van Bruggen: 'Agabus en de vier evangelisten – het synoptisch probleem besproken'.

G.J. van Enk: 'De uitgesproken Schrift – over de prediking van Gods Woord binnen schriftloze culturen'.

G. Riemer: 'Horen- cross-cultural – over de verkondiging van Gods Woord in een andere cultuur'.

C. Trimp: 'Preek-pluralisme – een onmogelijke optie'.

D. Griffioen: 'Kerkgroei, uitbreiding van de kerk in groepseenheden? – Mc. Gavran en de Church Growth Movement'.

Stuk voor stuk zijn dit bijdragen van niveau, die vooral ter bestudering zijn aan te bevelen aan predikanten, theol. kandidaten en studenten! Het gaat hier om de centrale themata van de H. Schrift, de prediking en de opbouw en uitbreiding van de gemeente. Verder komen wij in deze uitgave allerlei wetenswaardigheden tegen betreffende de Theol. Universiteit van de (Vrijgemaakt) gereformeerde kerken in Kampen. De opgenomen Varia zijn soms spits geformuleerd en wekken althans regelmatig de lacht lust. Bij een enkele heb ik even gedacht: Dit kan nog net! Maar ja, dat is het studentikoze element! Tot slot: We vinden ook in deze Almanak het Corpslied. Het is een meesterstuk, door K. Schilder gemaakt in het Latijn. De muzikaal zeer begaafde H. Pool, thans predikant te Veendam, zorgde voor een passende melodie.

De vertaling in het Nederlands is weer van de hand van K. Schilder. Ik citeer de laatste strofe:

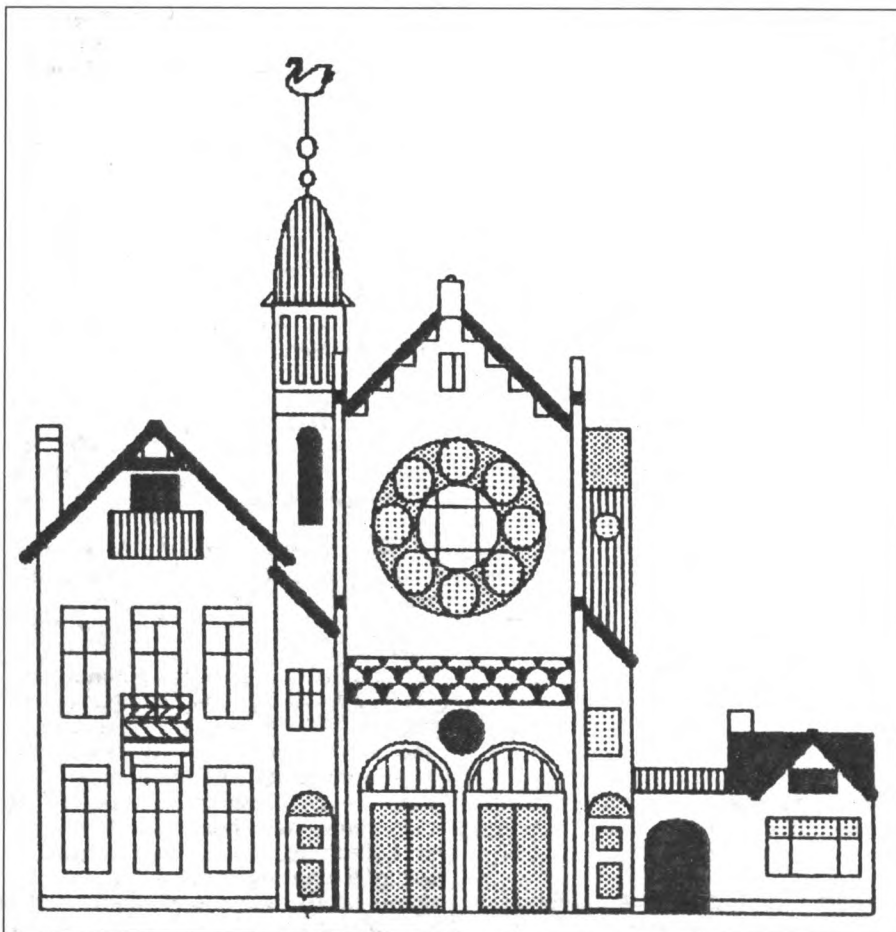
„Christus, Hoeksteen, wil ons, stenen,
Bikken, pletten naar 't U lust;
Wij, boetseerklei in Uw handen,

Voegen ons, in U gerust.
Wil ons denken en ons vatten
Gans herscheppen door Uw Woord.
Onze kracht ligg' in geloven,
Niet in het vernuftig woord."

De HERE geve, dat deze bede in ons hart mag zijn! Dan zullen wij dienst-

baar zijn aan de vergadering van de kerk van Christus en aan de komst van Zijn koninkrijk!
Wij besluiten deze recensie met een uiting van dankbaarheid voor deze verrijkende publikatie!

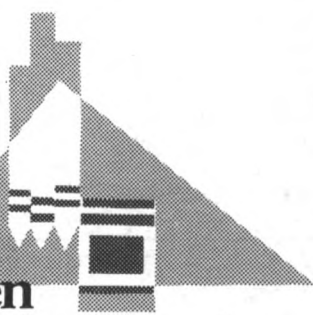
O. Mooiweer. Enschede

Een 'computer-tekening' van de Evangelische Lutherse Kerk in Den Helder, waar de Nederlands Gereformeerden samenkomen. Links de voormalige pastorie, rechts de voormalige kosterswoning. Het complex dateert uit 1913.

Liturgisch Centrum Evangelisch-Lutherse kerk, Den Helder

Tussen kerk en keuken

Margreet Maljers-Kroes, Alkmaar

Goede werken

Vraag: Wat zijn goede werken.

Antwoord: Alleen die uit een waar geloof, naar de wet Gods, alleen Hem ter ere geschieden en niet die op ons goeddunken of op menselijke inzetten gegrond zijn!

Dit stukje Catechismus vertaalde ik vroeger als volgt: Goede werken zijn bezigheden waar je een hekel aan hebt, die nuttig zijn en waar je zelf geen voordeel van mag hebben, want dan telt het niet. Vooral dat 'telt het niet' was een restant paapse dwaling die er kennelijk niet uit te branden was. Terwijl ik wist dat we het van genade moeten hebben!

Ondanks die wetenschap vond ik collecteren een goed werk bij uitstek. De benodigde tegenzin was ruimschoots aanwezig, het was niet voor jezelf en het doel was altijd respectabel.

Collectes voor organen en ernstige ziekten hadden en hebben als voordeel dat mensen naar de bus kijken en bedenken dat zij ook nog wel eens last zouden kunnen krijgen van hart, lever, nieren om van de ernstige ziekten als cara, rheuma en kanker maar niet te spreken. Een van de collectantes die voor gehandicapten aan de deur kwam zei stevast gevoelvol: „Het zal je kind of je man maar wezen. Dan ben je blij met deze collecte.” Volgens mij leverden deze woorden haar een forse opbrengst op.

Ik denk dat daarom de reclassering het zo slecht deed.

Wee de collectante die met geheven bus zou zeggen: „Ja mevrouw, het zal je man of je kind maar zijn, dan ben je blij dat er een reclassering is.”

De kans is groot dat mevrouw paars aanloopt en de deur voor haar neus dichtsmakt. Ik geef toe dat het beeld van een man die een kraak zet minder voor de hand liggend is dan het beeld van een man met een niersteen... maar toch! Er is tenslotte een cellentekort.

Het Anjerfonds was ook zo'n moeilijke collecte. Ik kan het weten omdat ik, jaren geleden, regelmatig voor dat fonds op pad ging.

Op een goede tijd, vlak na het eten, onder het motto: Een volle maag praat anders als een lege.

Als ondersteuning van de collecte marcheerden er een paar muziekkorpsen door de wijk en ik rammelde in de maat met de kwartjes en dubbeltjes die ik alvast maar in de bus had gedaan.

Zo kregen mensen in ieder geval het idee dat hun burens ook al gegeven hadden en dat ze niet achter konden blijven... dacht ik.

In de wijk woonden de beter gesitueerden van Alkmaar en je zou dus in alle redelijkheid mogen rekenen op een hoge opbrengst. Dat viel tegen.

„Het Anjerfonds... Uh... is dat niet van prins Bernhard? Waar is dat eigenlijk voor? Oh... culturele doeleinden... Hm!” was een veel voorkomende reactie.

Sommigen vroegen afkerig: „Hoort die drumband daar ook bij”. En één man voegde er nors aan toe: „Je kunt wel horen dat ze veel nodig hebben. Wat een valse pokkenherrie!”

De één zou wel gireren en de ander had geen kleingeld in huis en toen ik zachtzinnig zei dat het niet persé kleingeld hoefde te zijn, kreeg ik een koele blik.

Iemand die ik oppervlakkig kende en wiens man een goede baan had, kwam naar de deur met een keurig schortje voor en een theedoek in de hand.

„Het Anjerfonds... Vandaag maar niet,” zei ze peinzend als of ik een bos bloemen wilde slijten.

Ik reageerde liefjes: „Zal ik morgen dan nog maar even langs komen?” terwijl ik wrevelig dacht: „mens, wat een drukte voor een gulden.”

„Nou, het doel spreek met niet zo aan,” zei ze zuinig, gooide een kwartje in de bus en keerde terug naar de afwas.

Mijn humeur werd er niet beter op, maar ik maakte plichtsgetrouw de opgegeven huisnummers af. Bij het laatste huis trof ik een goede bekende. Ze had al een rijksdaalder in de bus gegooid, toen ze vroeg: „Anjerfonds, Margreet, waar is dat eigenlijk voor?” Zwartgallig zei ik: „Ik heb zin in een leuke jurk, joh.”

„Asjeblieft,” zei ze verbluft. Toen pakte ze me de bus uit m'n hand en trok me de gang in. „Kom even binnen voor een kop koffie. Daar ben je aan toe, zo te horen.”

„Goede werken doen... Dat zit in je manier van leven ingebakken. Daar hoeft geen etiket 'Goed Werk' op,” zei mijn man later, toen deze zaken eens ter sprake kwamen.

„Ach... Natuurlijk! Dat weet ik toch wel”, antwoordde ik.

„Hm” zei hij, en lachte.

Opbouw- wend?

U weet vast wel iemand die een abonnement zou 'moeten' hebben op OPBOUW.

Als u hier een naam en adres invult sturen wij een proefnummer.

(U mag ook bellen:

tel. 01803-20205)

Naam:

Adres:

Postcode:

Woonplaats:

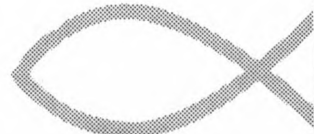
Sturen naar:

Administratie Opbouw

Bronsmos 7

2914 AC

Nieuwerkerk aan den IJssel

Jeannette Westerkamp-Stegeman

Post uit Rwanda

Meneer Peters,

Jacob en Anna hadden een hond die meneer Peters heette. Die naam was het enige Nederlandse aan de hond verder was hij helemaal Rwandees en hij zou ongetwijfeld bibberen en heel ongelukkig zijn in Nederland. Maar hij hield dolveel van zijn Nederlandse vriendje en die vriendjes hielden dolveel van hun hond. Anna was nog maar een babietje toen ze voor het eerst in Rwanda kwam met haar vader, moeder en broertje Jacob, en ze waren er nog maar twee weken toen meneer Peters werd gebracht. Hij was een kleine rafelige puppie van een onbestemde kleur en hij beet in alles wat hij maar vinden kon ook in Jacob. Eerst was Jacob, die nog maar drie was toen, bang voor de wilde hond die hem elke keer probeerde om te springen, maar op een dag keek hij de kunst af. Toen meneer Peters op hem af kwam rennen liet hij zich op de grond vallen en toen het hondje vrolijk keffend bij hem aan was gekomen, sprong hij erboven op en zette zijn tanden in de rug van het dier dat vreselijk begon te piepen totdat moeder kwam kijken wat er aan de hand was. Sindsdien waren ze vrienden en toen Anna wat groter was kon ze zelfs rijden op de rug van de hond. Meneer Peters was eigenlijk een waakhond geen huishond zoals de meeste honden in Nederland. Hij sliep buiten op een deken onder het afdak voor de deur, met naast hem Pascal of Vincent één van de twee nachtwachten die werkten voor het gezin van Jacob en Anna. De meeste blanke mensen, en heel veel Rwandese mensen hebben nachtwachten (samoes heten ze) die meestal op een mat liggen te slapen of in een stoel zitten te dommelen. Als een dief heel zachtjes zou sluipen kon hij misschien wel zonder dat Pascal het merkte bij het huis komen, maar niet zonder dat meneer Peters het in de gaten had. Ik weet niet of het daarmee te maken had, maar het linkeroor van meneer Peters stond altijd rechtop, ook als hij sliep en het hoorde alles. O wee degene die 's avonds het hek probeerde binnen te komen! Meneer Peters zou blaffen en grommen en bijten en Pascal (of Vincent) zou opspringen met een knuppel in de hand en alle samoes van de buurt wakker roepen. Gelukkig was dat nog nooit nodig geweest. De dieven keken wel uit. De hele

buurt was bang voor meneer Peters en ze snaptten niet dat die blanke kindertjes met die gevaarlijke hond stoelden en dolden zonder dat er ongelukken gebeurden. Rwandese kinderen bleven vaak voor het hek staan kijken naar de hond en zelfs de vriendjes van Jacob en Anna wilden alleen maar binnenkomen als meneer Peters aan de ketting lag. „Toe nou” zei Jacob op een dat tegen zijn vriend Robert „Aai hem eens je zult zien hij doet niks” Maar Robert schudde vastbesloten zijn hoofd „Hij doet niks, hij is ook een vriend” probeerde Jacob. „Nee, zei Robert, honden zijn gevaarlijk, vader zegt dat blanke mensen gek zijn, want ze houden van bloemen en honden, wij houden van bonen en koeien.” en daar bleef het bij en ik kan Robert geen ongelijk geven want elke keer als hij in de buurt van meneer Peters kwam begon de hond te grommen. Misschien willen jullie weten hoe meneer Peters aan zijn naam kwam, want eigenlijk is dat toch geen hondenaam vind je wel? Dat is eenvoudig uitgelegd. Meneer Peters was ook de naam van de baas van Jacobs vader, de baas in Nederland. De meneer van de zending die brieven schreef en opdrachten gaf en zelfs al een paar keer op bezoek was geweest. Toen ze nog maar pas in Afrika waren en het hondje een naam moest hebben, had vader gezegd: „Laten we hem meneer Peters noemen. Het lijkt me heerlijk om te kunnen zeggen „Hier meneer Peters, zit, het is hier allemaal heel anders dan u denkt” en moeder had zo verschrikkelijk gelachen dat ze niet tegen kon sputteren. En zo was de hond meneer Peters geworden en toen de echte meneer Peters kwam voor een paar dagen hebben ze het hem uitgelegd. Hij was niet boos hij zei met een glimlachje „Jullie geloven het misschien niet, maar in Cameroen loopt een haan rond die meneer Peters heet” en toen had moeder een hele trommel koekjes op de grond laten vallen omdat ze zo verschrikkelijk moest lachen. Meneer Peters (de hond bedoel ik nu) werd een enorm dier met sterke poten en grote witte tanden en zo'n dier moet veel eten. Pascal haalde op de markt rijstafval, hele fijne rijstekorrels die mensen meestal niet eten en vleesafval, stukken koe die de mensen niet kochten. Dat deed hij in de tuin in een grote pan met een laag water en kookte het gaar op een houtskooloventje. Het stonk geweldig, maar meneer Peters smulde ervan en... groeide ervan. „Bah, zei Anne op een dag, vies eten!” en ze hield haar eigen broodje voor de neus van de hond. Hap, weg was het. Maar moeder was boos. „Dat is menseneten Anne, zei ze, geen menseneten aan een hond geven” „In Nederland geven mensen koekjes aan hun hond” zei Jacob „Weet je nog tante...” „In Nederland, zei moeder streng, hier niet hoor, ik zou me schamen” En toen werd het vakantie. De hele familie ging naar Nederland voor twee maanden, meneer Peters niet natuurlijk. Die bleef bij Pascal en Vincent, en

bij Antoine de tuinman en Cecile het meisje in huis, dus alleen was hij niet. Maar hoe kwam hij dan zo mager? Ze schrokken er allemaal van toen ze terug kwamen uit Nederland. Je kon alle ribben tellen van meneer Peters. „Je hebt toch wel rijst en vlees gekocht?” vroeg vader aan Pascal. „Jazeker! en ik heb het gekookt ook!” zei Pascal, vraag maar aan Cecile en hij at elke keer of hij tijden niet gegeten had.” Ze snaptten er allemaal niks van. „En kookte je genoeg, ook voor de dagen dat Vincent de wacht had?” vroeg vader „Ja natuurlijk, ik deed net als wanneer u thuis bent” De volgende avond wilde vader Vincent gaan vragen, maar toen hij naar buiten kwam sprong Vincent geschrokken op van zijn stoel. Uit de grijze deken die hij tegen de kou van de avond om zijn schouders had geslagen, viel een handje vol rijstestruut. Vader vroeg niks over de hond en zei alleen: „Alles goed Vincent” „Ja hoor” antwoordde Vincent en toen ging vader de kamer weer in. „Lieve help, zei hij, ik weet het al, Vincent eet het hondevoer op” „Gemeen!” riep Jacob, maar moeder keek al net zo perplex als vader. „Lieve help zei ze, ik schaam me dood, dat kun je hem toch niet verbieden maar stel je voor dat rotte vlees...” en Jacob en Anna keken elkaar aan met grote ogen terwijl vader zei „Snap je dat jongens, er zijn hier mensen jaloers op het eten van een hond”

Dit is de laatste 'Post uit Rwanda'. Familie Westerkamp woont niet meer in Afrika. Ds. Westerkamp wordt dominee in Houten (bij Utrecht), daar gaat de familie Westerkamp dus wonen. We moeten dus van nu af aan die spannende verhalen uit Rwanda missen (heb je al eens in de atlas opgezocht waar Rwanda ligt?). Onze zoon Anne (10 jaar) vindt het ook jammer dat familie Westerkamp geen post meer stuurt. Hij kan nu geen postzegels uit Rwanda meer van de brieven afweten. Wat maken ze in dat land mooie zegels! Het lijken wel schilderijen. Op de laatste brief zaten weer 5 van die prachtige postzegels. Eigenlijk hoop ik dat mevrouw Westerkamp nog wel een keertje iets voor 'Opbouw' wil schrijven. Niet meer uit Rwanda, maar uit Houten. Wie weet, gebeurt dat nog wel eens. Maar eerst moet er natuurlijk een hoop gebeuren in het huis. Als je verhuist is het een tijdje druk, maar als je van het ene land naar het andere land verhuist, dat is helemaal ingewikkeld...

H. Algra

Voor de kinderen

G. Wijkhuizen-van Vuuren, Den Helder

Een aantal mensen hebben bij een belangrijke gebeurtenis in hun leven een nieuwe naam gekregen. Die naam heeft dan ook een betekenis. Ik geef jullie de namen met hun betekenis maar weten jullie nu hoe ze vroeger heetten?

- 1 Abraham – vader van een menigte volken
- 2 Sara – vorstin
- 3 Israël – vorst Gods
- 4 Jozua – Jahweh redt
- 5 Jerubbaal – Baal strijde
- 6 Jedidja – geliefde des Heren
- 7 Mara – bitterheid
- 8 Petrus – rots
- 9 Paulus – geringe

Hoe heetten ze vroeger?

- 1 Abraham – Genesis 17 : 5
- 2 Sara – Genesis 17 : 15
- 3 Israël – Genesis 32 : 27 en 28
- 4 Jozua – Numeri 13 : 16
- 5 Jerubbaal – Richteren 7 : 1
- 6 Jedidja – 2 Samuël 12 : 24 en 25
- 7 Mara – Ruth 1 : 20
- 8 Petrus – Mattheüs 4 : 18
- 9 Paulus – Handelingen 13 : 9

De oplossing van de vorige keer was:
1. bekken, 2. piccolo, 3. viooltje, 4. vleugel, 5. mis, 6. hoorn, 7. bas, 8. kruis.

De namen van de dominees waren in volgorde van het verhaal:
Atten, Biewenga, Ganzevoort, Arnold, Brink, Bakker, Winkelhoff, Stuij, Smit, Groot, Jonge, Linde, Leeuwen, Es, Struik, Winter, Storms, Zwarts, Veldstra, Zwarteven, Boshuizen, Vos, Veldhuizen, Holwerda, Bruins, Blokhuis, Dijk, Kiers, Deursen, Koers, Compagnie, Muller, Fijan, Schelhaas, Heuvel, Krol, Berg, Brands, Busstra, Jong en Lange.

41 predikanten: een puzzel voor 'ouderen'

Een puzzel voor de ouderen om in de vakantie op zijn elfendertigst te doen. Er zitten daarom in deze puzzel elfendertig namen van dominees uit de Nederlands Gereformeerde kerken verborgen. Kunt U ze allemaal vinden? De van, de, der enz. tellen niet mee. Nolda, Fijke en Robbie waren aan het

logeren bij opa en oma. Het was best wel even wennen geweest vooral voor Robbie. Eerst was hij bang voor oma's hond en drie katten. Toen hij begon te wennen plaagde hij steeds de hond Sagan tot opa zei: Robbie wen gauw aan de hond en laat hem met rust anders bijt hij je een keer. Nu ging het goed en volgde Sagan ze voortdurend waar de kinderen ook heen gingen.

Opa riep of ze mee gingen wandelen in het bos. Maar Nolda wilde liever met oma boodschappen doen. Eerst naar de brink daar was de bakker. Meestal werd daar de deur van de winkel hofflijk open gedaan door andere klanten. Daarna de ijzerwinkel. Moest u ijzerboortjes meenemen voor opa? vroeg Nolda. Ja, en zijn zeis mits deze geslepen is. Daarna gingen ze naar huis.

Het was een groot bos en er was veel te zien voor opa en de jongens. Grote lindebomen, reusachtige eiken die al eeuwen oud waren, statige essen maar ook lage struiken in veel soorten. De afgelopen winter had het bos veel stormschade opgelopen waardoor er veel omgewaaide bomen en takken lagen.

Zwart staken deze hun takken in de lucht. Ze bleven even kijken bij een woudreus die was geveld. Stram lag deze op de zwarte veengrond. Opa vertelde: In dit bos huizen veel dieren, vossen, eekhoorns er is zelfs een dassenburcht. En op het open veld huizen kleinere dieren, hazen, konijnen, veldmuizen en nog veel meer. Sagan zag een konijnenhol. Het hol werd aan een nauwkeurig onderzoek onderworpen waarbij zijn bruin staartje enthousiast heen en weer ging. Ze kwamen langs het blokhuis waar boswachter Dijkstra zijn gereedschap in bewaarde. Omdat de deur op een kier stond ging opa kijken maar er was niemand. Opa sloot de deur. Sensatie was niet nodig. Straks belde hij Dijkstra wel en ze zetten daarna koers naar zijn vriend. Die was compagniescommandant. Het pad waar ze op liepen was erg zanderig en werd steeds muller. Ga eens opzij Fij, anders krijg ik allemaal zand in mijn schoenen riep Robbie schel. Haastig ging Fijke aan de andere kant lopen. Kom jongens, zei opa nog een heuveltje dan zijn we er. Ik rol bijna om van moeheid, zei Robbie. Dit is geen heuveltje meer dat is een berg. Het lijkt wel of mijn voeten in brand staan. We nemen de bus straks wel terug naar huis troostte opa de jongens, want het is een lange dag geweest.

Persschouw

Zwerfkatje

Het regende verdriet en nattigheid op de autobaan.

De voertuigen renden langs elkaar heen als dieren die maar een instinct kennen: terug naar de stal!

Niemand had het bagagebundeltje aan de oprit gemerkt. Nog afgezien van de vraag, of men voor de kleine eigenaar van de opgestoken duim was blijven staan.

Lifters zijn soms aanstichters van een kort maar heftig gewetensconflict.

De gordiaanse knoop van ja en nee wordt meestal doorgesneden met een ferme trap op het gaspedaal. Een klunten van overwegingen maakte dat ditmaal anders werd gereageerd. Mijn voet beroerde de rem en de hand opende het portier voor de jonge ridder van de droeve figuur. Een ridder was de lifter echter niet. Het bleek een jonkvrouwe.

Pril van jaren, miezerig in de kleren en een druilerig bosje haren.

In mijn hart had ik haar meteen tot 'zwerfkat' omgedoopt.

We reden en zwegen. De wetters hadden het druk met het wegpoetsen van de tranen op de autoruit, terwijl ik een stuk chocolade verteerde.

Het is onaangenaam te weten, dat iemand naast je de privésfeer van je eetbewegingen bekijkt. Daarom informeerde ik of zij had gegeten. Ze zei ja. Maar elke exegeet zou voelen, dat het beleefdheidscamouflage was. De geboden reep nam zij met graagte aan. Evenzo de verdere inhoud van mijn lunchpakket, intussen vertellend, dat dit haar eerste voedsel was sinds twee dagen!

„Het is hier beter als thuis” merkte het zwerfkatje op. En toen kwam een triest stuk verhaal...

In Hamburg geboren uit een onduidelijk ouderpaar had zij het merendeel van haar 19 jaren versleten in tehuizen voor ongewenste jeugd. Na haar 16e was ze op eigen magere benen komen te staan.

Maar het was geen spat beter gegaan. Nu was ze er tussen uit geknepen.

Einddoel Riva en een daar wonende jonge Italiaan. Een gastarbeider. De enige die ooit echt aardig tegen haar had gedaan.

Een zwerfkat op zoek naar de luchtbel van erkenning, genegenheid en liefde. Bij een afrit scheidden zich onze wegen.

Je blijft zitten met de vraag: Wat had

de Heer (gesteld dat Hij autorijder was) in zo'n geval gedaan? Misschien had Hij onze wereld weer met z'n scherp verwijt geplaagd. Misschien had Hij onze bikkelharde samenleving met verbazing aangestaard. Waarschijnlijker is, dat Hij driftig was opgesprongen en had gezegd: „Als jullie steeds nalaten een dak boven het hoofd van zwerfkatten te zijn, wordt het de hoogste tijd, dat Ik wederkom!”

We hebben aan dit indrukwekkende stukje als titel meegegeven: ZWERFKATJE.

Het werd gepubliceerd door Drs. A.C. Bronswijk, evangelisatie-predikant te Bloemendaal in zijn rubriek ALFRED in het 'Centraal Weekblad'.

Wat doen wij voor de opvang van dergelijke verwaarloosde jongeren? Hebben wij er een orgaan voor? Zien wij vervolgens mogelijkheden op dit gebied?

Benutten wij die dan? Zijn we vervuld van de liefde van Christus, die omzag naar de hulpelozen? Heeft de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan een beheersende plaats in ons hart en leven gekregen? Hoe beleven wij één en ander in het zicht van Christus' komst?

O. Mooiweer, Enschede

Illustrator Ben Horsthuis zorgt voor illustraties in kleur en zwart-wit, die aan het verduidelijken van de tekst zullen bijdragen.

Zijn illustraties zijn ook geschikt om met de 'doelgroep' tot een eenvoudig gesprek te komen.

Ook het feit dat elk verhaal wordt samengevat in een 'kontekst', geeft mogelijkheden voor gespreksstof.

De schrijfster is werkzaam in de zwakzinnigenzorg. Zij wordt vanuit het onderwijsveld begeleid door drs. I.A. Kole, lid van de centrale directie van de Christelijke Hogeschool 'De Driestar' te Gouda en de heer W. Visser, adjunct-directeur van de Eliëzerschool te Zwolle, waar hij tevens les geeft aan een groep zeer moeilijk lerende kinderen.

De delen zullen ongeveer 60 pagina's bevatten, terwijl de prijs – voorlopig – werd vastgesteld op f 12,50 per deel.

De heer W. Visser, Vlierweg 75, 8072 EV Nunspeet, telefoon 03412-54072, is graag bereid u over deze uitgave te informeren.

Examen Theologische Universiteit te Apeldoorn

Het college van hoogleraren deelt mede dat de heer G. van Dijk op 17 juli jl. het candidaatsexamen heeft afgelegd. Hij slaagde onder toekenning van het predikaat 'met genoeg'.

Ned. Geref. Kerk te Gorinchem en van Almkerk-Werkendam.

Vanaf zondag 11 juli tot en met zondag 15 augustus zal er geen dienst gehouden worden in Gorinchem, maar zullen de kerkdiensten gezamenlijk met de NGK Almkerk-Werkendam worden gehouden in de Ichthuskapel te Sleenwijk. Aanvang van de diensten is 10.00 uur en 18.00 uur.

Ned. Geref. Kerk van Hoorn

De kerkeraad heeft een beroep uitgebracht op candidaat C.T. de Groot te Wijk bij Duurstede.

Ned. Geref. Kerk van Houten

1. Drs. D.A. Westerkamp, zendingspredikant te Butare in Rwanda, heeft het door de kerkeraad op hem uitgebrachte beroep aanvaard.

2. Het scribaat berust van 15 augustus a.s. af bij de heer: R. Geuverink, Appelgaarde 22, 3992 JG Houten. Tel.: 03403-528 74.

3. Wijzigingen plaats en tijd kerkdiensten:

a. in de zomervacantie (4 juli t/m 8 augustus)
plaats: 'Samen op weg'-kerk/
Opstandingskerk, Het Kant 3 te Houten. Aanvang: 11.30 uur.

b. van 15 augustus a.s. af wordt gekerkt:

's ochtends 9.30 uur in het Sociaal-cultureel Centrum 'De Grote Geer', Snoeksloot 62 (geen crèche, geen nevendiensten);
's middags 14.00 uur in de Opstandingskerk, Het Kant 3, Houten.

Wijziging TSB-programma

De TSB-bijeenkomst van 13 november a.s. (Exegesedag) is verschoven naar zaterdag 20 november a.s.

Ned. Geref. Kerk van Winterswijk

In verband met de vakantieperiode vangen de kerkdiensten in Winterswijk aan om 10.30 uur in de kantine van de Sorba (Industrieterrein).

Ned. Geref. Kerk van Apeldoorn

Mededeling voor vacatiegangers in Apeldoorn en omgeving. De NGK van Apeldoorn houdt haar diensten in de Tabernakelkerk aan de Waalstraat 2 in Apeldoorn-zuid.

De diensten beginnen 's morgens om 9.30 uur en 's avonds om 18.30 uur. Op zondag 1 augustus begint de morgendienst echter om 10.30 uur! Op 18 en 25 juli en 1 augustus worden de avonddiensten gezamenlijk met de CGK van Apeldoorn-zuid gehouden.

Bijbel voor verstandelijk gehandicapten

Medio september zullen bij uitgeverij De Banier te Utrecht de eerste twee delen verschijnen van de nieuwe serie DIE EENVOUDIGEN WIJSHEID LEERT, De Bijbel eenvoudig verteld.

Deze serie wordt geschreven door Ada Verrips en zal bestaan uit minimaal 8 delen die elk ± 10 verhalen bevatten.

De schrijfster richt zich in eerste instantie op jongeren (en ouderen) met een verstandelijke handicap. De eenvoudige vertelwijze zal echter ook kinderen uit de eerste klassen van de basisschool aanspreken.

Ned. Geref. Kerk te Nijmegen

Verblijft u in de prachtige omgeving van Nijmegen en wilt u 's zondags met de gemeente samenkomen dan bent u hartelijk welkom in onze kapel, die gelegen is in Nijmegen-zuid. Komend vanaf het centrum volgt u de Sint Annastraat, d.i. de zuidelijke uitvalsweg naar Malden/Mook. Bij de laatste verkeerslichten, d.i. de eerste na het bord 'max. 70 km' links afslaan de Scheidingsweg op, richting Groesbeek. Na 200 m rechts de oprijlaan in naar het witte klooster Angela Merici. Het straatnaambordje vermeldt Klein Heumen 1. Rechts ziet u 100 m verder de kapel op nummer 2. Gedurende de maanden juli en augustus komt de gemeente alleen 's morgens samen om 10.30 uur. Voor de middagdiensten verwijzen wij naar de Christelijke Gereformeerde Kerk aan de Bijleveldsingel 30 (centrum), die om 16.30 uur aanvangen. Op 1 aug. en 29 aug. wordt het avondmaal bediend in de morgendienst. Wij zullen het op prijs stellen u te mogen begroeten.

Op 18 en 25 juli worden de avonddiensten gehouden in de Tabernakelkerk (kerkgebouw NGK) en op 1 augustus vindt de avonddienst plaats in de Samuelkerk (kerkgebouw CGK), Tallingweg 41, eveneens in Apeldoorn-zuid.

Weekend voor 25-plussers in Eck en Wiel van 4-6 juni 1993

Het kennismakingsweekend onder de leiding van Willem en Annette Smouter bleek in alle opzichten aan de verwachtingen te voldoen.

Het weekend werd bezocht door 34 jongeren en het thema was de activiteit van de Heilige Geest in schepping en herschepping door alle eeuwen heen en de plaats en taak van de mens daarin.

De feestelijke omlijsting met muziek, de sfeer, de maaltijden en het verblijf waren voluit geslaagd.

Ned. Geref. Kerk Zaanstreek-Centrum

Het adres voor de preekvoorziening luidt thans: de heer C. v.d. Berg, Zaanstroom 128, 1521 PR Wormerveer, tel.: 075-400 252

Ned. Geref. Kerk van Vlaardingen

Het scribaat der kerk berust bij: de heer D. Smits, Koekoekstraat 25, 3136 XP Vlaardingen, tel.: 010-4 746 303.

Verslag vergadering regio contracta te Arnhem.

Wij citeren uit de notulen van de regio contracta voor de NGK in de regio Arnhem van 6 april 1993 ondermeer het volgende:

Voorstel Arnhem en Apeldoorn:

Het voorstel om waarnemers van de Christelijke Gereformeerde Kerken van Arnhem en Apeldoorn toe te laten tot de regio vergaderingen van de regio Arnhem wordt aangenomen. De Christelijke Gereformeerde Kerken van Arnhem en Apeldoorn zullen om en om worden uitgenodigd.

Verslag Raad van Toezicht en Advies: Ds. J. Schaeffer doet verslag van de werkzaamheden van de raad van Toezicht en Advies. De raad heeft zich bezig gehouden met de vraag van de LV om eisen op te stellen, die aan de opleiding tot predikant van de Nederlands Gereformeerde Kerk moeten worden gesteld. Dit zal worden vastgelegd in een rapport wat gericht is aan de komende LV. Er zal eveneens een voorstel worden gedaan ter vervanging van ds. O. Mooiweer, aftredende in 1994, en ds. H. Smit, aftredende in 1995.

Ned. Geref. Kerk van Wageningen

De 4 zondagen 18 juli t/m 8 augustus a.s. beginnen de *morgendiensten* om 9.30 uur. Voor de *middagdiensten* wordt verwezen naar de NGK te Ede, Proosdijkerk, Veenderweg 193. Aanvang 17.00 uur.

Chr. Geref. Kerk Haamstede

vraagt aan **organisten** die hun vakantie in de omgeving van Haamstede doorbrengen de bereidheid om een of meerdere diensten te spelen

Telefoon t/m 10 juli 01115-3064 C.J. Groenleer
na 10 juli 01115-3290 M. van Duikeren

"Wie op de Here vertrouwen, zijn als de berg Sion,
die niet wankelt, maar eeuwig blijft.
Rondom Jeruzalem zijn bergen;
zo is de Here rondom Zijn volk
van nu aan tot in eeuwigheid."

Psalm 125 : 1 en 2

Na een rijk en lang leven is vredig van ons heengegaan onze lieve moeder, pleegmoeder, oma en tante

HENDRIKA TELDER-VAN ARUM
weduwe van Ds. Bartus Telder

Amsterdam, 21 mei 1897

Bilthoven, 27 juni 1993

Elst (Gld.), Liesbeth en Jan
Amsterdam, Ankie en Willem
Store Milde (Noorwegen), Kees en Riet
Veenendaal, Henk en Olga

Kleinkinderen
Neven en nichten

"d' Amandelboom"
Noord Houtringelaan 82
Bilthoven

Corr.-adres: E.H. van der Toorn-Telder
de Helster 70
6661 AK Elst

Een samenkomst is gehouden op vrijdag 2 juli om 14.00 uur in de "Opstandingskerk", 1e Brandenburgerweg te Bilthoven, waarna aansluitend de begrafenis heeft plaatsgevonden op de algemene begraafplaats "Brandenburg".